

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף מט

למדנו במשנה 'ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו'. בעל שאכל שלוש שנים את פירות 'נכסי מלוג' של אשתו (נכסי מלוג = קרקע שהאשה מביאה לחתונה שהקרו שייכת לה והבעל אוכל את הפירות), וטוען שהוא קנה ממנה את השדה ונאבד לו השטר, אין זו חזקה.

קושיא: פשיטא כיון דאית ליה לפירא פירא הוא דקאכיל: פשיטא שאין לו חזקה, שהרי כולם יודעים שהבעל אוכל את פירות נכסי מלוג של אשתו מכח 'תקנת חכמים' תמורת החיוב שלו לפדות אותה אם תיפול בשבי.

תירוץ: לא צריכא דכתב לה 'דין ודברים אין לי בנכסייך': מדובר שהוא ויתר על אכילת הפירות של הנכסי מלוג שלה וכתב לה שלא יהיה לו לו עסק בנכסים שלה. והחידוש שאפילו הכי אין לו חזקה באכילת הפירות, כי אשה אינה מוחה בבעלה האוכל את פירותיה, (משום שהיא רוצה לעשות לו נחת רוח).

קושיא: וכי כתב לה מאי הוי? והתניא האומר לחבירו 'דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקות ממנה' לא אמר כלום: ועדיין מה עוזר שהוא כותב לה כן? הרי האומר לחבירו שאין לו עסק עם השדה שלו וידיו מסולקות מלהתעסק בה, לא אמר כלום וחבירו לא יכול לזכות בה. משום שבעל כרחו היא נשארת ברשותו. ורק אם הוא יאמר שהוא נותן אותה במתנה לחבירו או שהוא מפקיר אותה לכל, יכול חבירו לזכות בה.

והוא הדין כאן. מכיון שלבעל יש זכות באכילת פירות נכסי מלוג של אשתו, הזכות הזו נשארת לו, ולא מועיל מה שהוא אומר שהוא מסלק את ידיו מהזכות הזו, כי הזכות נשארת לו בעל כרחו.

תירוץ: אמרי לה דבי רבי ינאי מתניתין בכותב לה ועודה ארוסה: מדובר שהוא כותב לה שהוא לא מעוניין בפירותיה עוד לפני החתונה בעודה 'מאורסת' כלומר מקודשת, אך עדיין לא נשואה. ('אירוסיין' בלשון הגמרא הכוונה לקידושין. בזמנם היו מפרידים בין הקידושין לחתונה).

מכיון שהבעל זוכה בפירות רק בנישואין, הוא יכול להתנות לפני שהוא זוכה בהם שהוא לא מעוניין לזכות בהם.

וכדרכ כהנא וכו': וכמו שאמר רב כהנא שי'בנחלה' (= זכות ממונית) שאדם זוכה מתקנת חכמים, הוא יכול לעשות תנאי עוד קודם שהוא זוכה בה, שהוא לא רוצה לזכות בה. (אבל בנחלה הבאה מהתורה כגון ירושת אבות אי אפשר לעשות תנאי שלא לזכות בה).

וכדרכא וכו': והוא יכול לומר זאת. וכמו שאמר רבא - כל האומר שאינו מעוניין בתקנת חכמים שתקנו אותה רק לטובתו, שומעין לו. 'זכגון זו' - כמו המקרה דלהלן שאמר רב הונא אמר רב -

יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה: תקנו חכמים שהבעל חייב לתת לאשתו מזונות, מחשש שמא המשכורת שלה לא תספיק לה. וכדי שלא תיווצר איבה ביניהם, תקנו לבעלה בתמורה את המשכורת של מעשי ידיה. מכיון שכל התקנה היתה לטובתה, היא יכולה לומר לבעלה איני מעוניינת שתיתן לי מזונות ואיני מעוניינת לתת לך את המשכורת שלי.

וכך גם לעניננו. כאמור תקנו חכמים לבעל את פירותיה תמורת פדיונה. ולכן הוא יכול להתנות שהוא לא מעוניין לפדות אותה ואינו מעוניין בפירותיה. והחידוש בדברי המשנה שאף על פי שהתנה כן, אם אכל את פירותיה אין לו חזקה כי אשה אינה מוחה בבעלה.

*

למדנו במשנתנו שאין לאיש חזקה בנכסי אשתו. אומרת הגמ':

הא ראייה יש: משמע שרק חזקה אין לו, אבל אם יש לו עדים או שטר שאשתו מכרה לו את הנכסי מלוג שלה, המכירה קיימת.

יש להקשות:

תימא נחת רוח עשיתי לבעלי: שהאשה תאמר מכרתי לו רק כדי שלא יכעס עלי, אבל לא היה בדעתי להקנות לו. [ואין זה דומה ליתליוהו וזבין, ששם הוא גמר להקנות מחמת שאונסים אותו, אבל כאן שאין כל כך אונס היא לא גמרה בדעתה להקנות לו].

מי לא תנן: והרי למדנו במשנה במס' גיטין - אדם שקנה מן האיש קרקע שמשועבדת לכתובת אשתו, וחזק וקנה אותה מהאשה בדמים מועטים (= כדי שלא תגבה את הקרקע הזאת עבור כתובתה), מקחו בטל, ואם הבעל מת או גירשה היא יכולה לגבות את הקרקע עבור כתובתה. ע"כ המשנה שם. והטעם הוא לפי שהיא יכולה לומר 'מכרתי את הקרקע רק כדי שבעלי לא יכעס עלי', וא"כ גם כאן היא יכולה לטעון זאת.

תירוץ: הא איתמר עלה: המשנה שם עוסקת באותם שלוש שדות המשועבדות לה לכתובתה יותר משאר הנכסים (= הגמ' תבאר מיד), שדעתה סומכת עליהם ביותר, ולכן רק באותם ג' שדות המקח בטל, לפי שבוודאי היא לא גמרה בדעתה להקנות אותם אלא עשתה זאת רק כדי שבעלה לא יכעס עליה. ולקמן תבאר הגמ' באיזה נכסים המקח לא בטל.

הגמ' מבארת מה הם הג' שדות:

1. **אחת שכתב לה בכתובתה:** שבעלה כתב לה בפירוש בשטר הכתובה שהשדה הזאת תשתעבד לכתובתה, ואף שהוא כותב לה שכל נכסיו אחראים לכתובתה, אבל הוא לא כתב בפירוש איזה נכסים, וכיוון שאת השדה הזאת הוא כתב בפירוש לכן דעתה סומכת עליה יותר משאר הנכסים.

2. **ואחת שיחד לה בכתובתה:** הוא לא כתב לא את השדה הזאת בתוך השטר, אלא לאחר הנישואין הוא יחד לה אותה בעל-פה לפני עדים שממנה היא תגבה את כתובתה, וכיון שהוא יחד לה אותה בפני עדים לכן היא סומכת על שדה זו יותר משאר הנכסים.

3. **ואחת שהכניסה לו שום משלה:** שדה שהיא הכניסה לו מבית אביה, ושמו אותה (מל' שוּמָה), וכתבו את השווי שלה בשטר הכתובה, והבעל קיבל על עצמו אחריות שאם השדה תפחת מדמיה הוא ישא בהפסדים, ואם היא תהיה שווה יותר הוא ירוויח, ושדה זו נקראת 'נכסי צאן ברזל', וכיון שהיא הכניסה אותה מבית אביה לכן היא סומכת עליה יותר משאר נכסים.